

N A Š D O M

Glasilo slovenske mladine.

Priloga „Sovenskemu Gospodarju“.

Zanimiva obletnica.

Slovenski mladinci odločili so go.

Naprej tedaj, junaški roj,
Za dom, za drage v hrabri boj
Tja med sovražnih čet!
Med nami vsak je cel junak,
Naj pade tretji, drugi vsak,
Da bo le dom očet!

Te dni je v Gorici slavil mariborski pešpolk (v katerega so bili nekdanj uvrščeni skoro vsi spodnještajski vojaki), obletnico slavne zmage pri Novari 1. 1849. Mislimo, da bomo ugodili cenjenim čitateljem, posebno onim, ki so nosili ali bodo nosili cesarsko suknjo in puškico nabasano, ako priobčimo zgodovinski opis bitke pri Novari.

Nesrečna vojska 1848. leta ni spametovala pijemonteškega kralja Karola Alberta; kar mu je spodletelo takrat, upal je dovršiti z boljšim uspehom spomladi 1. 1849. Zanašal se je pri tem na uporni duh na Lombardskem in Beneškem, na pomoč veseljih revolucionarjev italijanskih, na boje, v katere je bila zapletena avstrijska vojska na Ogrskem, in pričakoval je tudi pomoči iz Francije in Anglije. Pripravljali se je vso zimo na boj. A tudi grof Radecki ni spal, nego je zbiral toliko vojakov, kolikor mu jih je mogel poslati cesar; in ko mu je dne 16. sušca 1. 1849, sporočil sardinski častnik, da preklicuje kralj premirje, sprejel ga je Radecki prav hladnokrvno in ga povabil celo na kosilo. Med tem so pa že izvedeli vojaki, da bode vojska, in mahoma so si natakneli zelene vejice za klobake, prepevali vesele pesmi in pozdravljali „očeta“ Radeckega z navdušenimi klici. Ta pa je izdal vojni ukaz, kratek in jedrnat:

„Vojaki! Boj bo kratek! Bojevali se bomo z istim sovražnikom, ki ste ga premagali pri Sv. Luciji, pri Somma Campagni, pri Volti in pred milanskimi vrati. Bog je z nami, kajti naša reč je pravična reč! Torej naprej, vojaki! Se enkrat sledite svojemu sive-mu voditelju v boj in do zmage. Jaz bom pričel vašega junaštva in sklenil bom svoje dolgo vojaško življenje, ko bom v prestolnici brezvestnega sovražnika kinčal prsi svojim vrlim tovarišem s krvavo in slavno izvojevanimi znamenji njih hrabrosti. Naprej torej, vojaki! Proti Turinu! Je naše geslo. Tam najdemo mir. Živio cesar! Živela domovina!“

Zgodilo se je skoro ravno tako, kakor je napovedal Radecki v tem ukazu.

Komaj je odbila dne 20. sušca 1849 ura polnočne in je preteklo premirje, stala je že vsa vojska ob meji, katero je takoj prekoračila daleč južno od tistega kraja, kjer je isti dan tudi sardinski kralj prestopil mejo, reko Tičin. Dočim je ta mislil, da se umika Radecki s svojimi 75.000 vojniki Sardincem, broječim 100.000 mož, hotel ga je prijeti Radecki tako, da bi mu zastavil pot proti Turinu. Pa tudi Radecki ni vedel dobro, kje je sovražna vojska; bil pa je tako dobre volje, kakor malokdaj, in ko so mu drugi dan pri zajutru častniki prigovarjali, da si naj tudi pusti rasti brke, katere ima že vsak vojak, odvrne: „Čujte, zdaj vam nekaj obljubim: če Pijemonteze v veliki bitki dobro naklestimo, pa si pustim rasti brke!“ Ko je to obljubil, bili so njegovi vojaki že privikarji premagali sovražnika pri mestecu Mortari (dne 21. sušca). S 16.000 vojniki in 42 topovi se je lotil nadvojvoda Albreht Sardincev, dasi jih je bilo 26.000 z 48 topovi. Hudo so se borili, toda ko je že legla noč na ta kraj, vdrl je polkovnik Benedek v mesto in sovražnik je bil premagan.

Drugi dan so se pomikali Avstrijci dalje severno proti mestu Novari, in pred tem mestom je tekla dne 23. sušca kri v veliki množini. Pijemontezi so se postavili pred mestom v bran na griču, sredi katerega je majhna vas Bicocca (Bikoka) s cerkvijo. Na desno in levo so se razprostirale sovražne vrste, 60 tisoč mož, katerim je bil sam kralj Karol Albert vrhovni poveljnik. Avstrijci niso vedeli, da je tukaj zbrana vsa sovražna vojska, marveč so menili, da je samo zadnja straža umikajočega se sovražnika. Po gumno prime tudi tukaj mladi nadvojvoda Albreht sovražnika, toda kmalu se prepriča, da se mu je boriti z vso pijemonteško vojsko, zoper katero je mogel postaviti general d'Aspre samo 15.000 mož. Trudili so se, da bi vzeli Bicocco in oddelki naše vojske so prodrli večkrat nasprotne vrste in pridrli celo blizu kraja, kjer je stal sam kralj; vzeli so zdaj to, zdaj ono vas, dasi je sovražnik streljal na nje iz 32 topov. Med junaškim borilci so bili tudi slovenski fantje 47. pešpolka „Kinsky“ (spodnji Štajerci); mnogo junakov je ležalo na bojišču, a vendar niso mogli naši prodreti sovražnika; morali so se celo zdaj tu, zdaj tam, umakniti, ko so naskočili utrujene Avstrijce laški polki, ki so s čilimi močmi posegli v boj. Celih 5 ur se je bojevalo 15.000 naših proti 60.000 sovražnikom; že so jeli naši omagovati in pobiti bi bili, če bi jih ne bil navduševal sam nadvojvoda, jahajoč po bojišču sem in tja, kjer je bila največja nevarnost. In prebili so odločilne trenutke! Radecki in drugi poveljniki so čuli grom topov, pribočniki so jim donášali vesti o boju, in hiteli so vsi oddelki naravnost proti Novari. Ob 4. uri popoldne je prihtel 3. vojni oddelek z razvitimi zastavami in daleč se razlegajočo godbo; z njim je prišel Radecki. 24 topov je začelo vnovič bru-

hati proti Pijemontezom; kmalu je grmelo na obeh straneh 120 topov. Na desnem krilu so najhujše pri-jeli sovražnika in ga potisnili nazaj, baš tačas, ko je bil Poljak Chrzanowsky, poveljnik sardinski, zbral najboljše svoje polke, da bi z vso silo iz Bicocce napadel Avstrijce; pa komaj se je bil pripravil na to, primejo ga že Avstrijci na levi strani; še nekaj pogumnih napadov — in Bicocca je bila naša. Zajedno je prijel 4. vojni oddelek Pijemonteze na desni strani. Radecki je imel še 5000 mož grenadirjev pripravljanih, da bi naskočili sovražnika; toda tega ni bilo več treba. Pijemontezi so se umaknili na vseh straneh, in ko se je zmrčilo, bila je bitka za nas dobljena. Raz mestni nasip pa je gledal kralj Karol Albert dol na bojišče in okolico, a videč, da je poražen, prošil je Radeckega, naj mu takoj dovoli premirje; toda Radecki ga ni dovolil, ker ni nič več verjel kralju.

Bilo je ob 11. uri po noči; v kmetški hiši blizu Novare je sedel general grof Thurn s svojimi častniki pri ognjišču. Naenkrat se ustavi na dvorišču kočija; iz nje stopi gospod in se približa grofu Thurnu, rekoč: „Jaz sem grof Barge; bil sem pijemonteški častnik, pa sem po današnji bitki izstopil iz službe in potujem na svoje posestvo pri Nizzu. Kralj Albert je odložil krono in njegov naslednik se že pogaja z grofom Radeckim“. Thurn mu ponudi čaj in se razgovarja z njim; potem mu podpiše potni list in tulce se poslovi. Bil pa je to — sam kralj Albert, ki je takoj po bitki odložil krono in pobegnil v daljino Portugalsko.

Malo je še med živimi onih mož, ki so se 1. 1849 borili kot mladeniči za domovino. Mi mladi z veseljem čitamo junaške čine v onih bitkah na Laškem. Posnemajmo naše vrle prednike s tem, da bomo v teh resnih dneh krepki branitelji slovenske domovine in pravice slovenskega naroda!

ORLI.

Hoče. Za sklep jubilejnega leta smo imeli dne 6., 7. in 8. decembra 3dnevno v čast Brezmadežni. Na praznik jutraj smo se zbrali Orli v krogih, in pa mladeniči Marijine družbe, da smo po sv. maši skupno pristopili k mizi Gospodovi. Po večericih je bil slovesen sprejem mladeničev in mladenk v Marijino družbo. K sklepu svetega leta smo imeli po večernicah procesijo z Najsvetejšim, katere smo se udeležili mladeniči Marijine družbe in Orli z zastavo.

Po zimi, ko je delo na polju ponehalo, smo telovadili dvakrat na teden, in sicer v turek zvečer po pevski vaji in pa v nedeljo po večernicah; telovadba traja vsakikrat po 1 uro v telovadnici; vadimo se v novih prostih vajah in pa v skupinah. Na zdar!

Orli.

Odmevi od Adrije. Dragi tovariši in bratje Orli! Nedavno sem se v „Našem Domu“ poslovil od vas, ker me je klicala dolžnost v vojaško suknjo. Takrat me je urednik opomnil, da bi se tudi od tukaj kaj večkrat oglasil v „Našem Domu“. Toda pri vsej dobri volji dosedaj še nisem imel prilike, da bi bil mogel saj v duhu stopiti v krog vrlj tovarišev v „Našem Domu“. Saj pa je bilo tudi toliko učenja in ekserciranja, da smo se sedaj ob božičnih počitnicah komaj malo oddahnili. O čem pa vam, dragi tovariši, naj pišem? Mar vam naj opisujem, kako se mi je godilo kot vojaškemu novincu? To bi bilo, kakor se mi zdi, premalo zanimivo, saj vas je že mnogo izmed vas samih izkusilo, kaj je vojaški stan, drugim, ki pa še pridejo na vrsto, bi pa itak dosti ne koristilo. Tudi tukajšnjih krajev nih razmer ne bom opisoval; pač pa hočem govoriti o nečem drugem, čeprav sem že o tem predmetu v gotovem času nekaj omenil. Kakor smo se prej shajali ob raznih prilikah mladeniči iz raznih krajev naše mile domovine, n. pr. na mladeniških shodih in taborih ter na telovadnih tečajih Orlov, tako nas je tudi semkaj dolžnost priključala skupaj iz raznih strani, dobre in slabe, seveda slednjih čisti več kot prvih. In čeprav se nismo prej nikdar videli, nikdar poznali, vendar nas veže nekaka bratska ljubezen, saj smo navezani drug na drugega, saj nas veže dolžnost, da živimo med seboj v bratski slogi in ljubezni. In akoprav je dosti fantov-vojakov, ki nimajo sploh nobenega verskega mišljenja, katerim je vsako boljše, vsako višje mišljenje le v zasmeh in zabavljanje, vendar se ne zgodi lahko, da bi kateri pretrgal to medsebojno vez ljubezni. Kako pa je doma? Ali se ne zgodi dostikrat, da napade prej najboljši tovariš svojega tovariša? Da, žalibog, tudi se je že zgodilo, da so prej vrli člani naših organizacij (žal, udi Orli), ko so se izneverili našim ciljem, napadali svoje prave brate-vojake. Težko pošiljam to obsodbo v svet, a žal, moram to storiti. Naj bi pač bile te besede v opomin drugim tovarišem, da se varujejo tega bratomornega greha. Kdor uma čut za narodni napredek, za narodno neodvisnost, za blagor domovine, ta si pač mora prizadevati, da se čim dalje bolj utrjuje v bratski ljubezni. Če bo povsod v naših se-ljih vladala ljubezen, čista, nesebična bratska ljubezen, tedaj bomo še-le mogli pričakovati kakih uspehov od našega delovanja. Dragi tovariši, naša sveta dolžnost je, da si na vso moč prizadevamo, da se razširi in ukorenini med nami prava čista in nesebična ljubezen. Prizadevamo si, da z vzgledom uplavimo

na naraščaj, da se že v mladih srcih ukorenini bratoljubje. Zato moramo zlasti pri mladih fantih paziti, da se v njih srcih ne zaredi črv sovražstva, tudi ne do liberalnih neznačajnežev. Pustimo te propalice popolnoma pri miru, ne zmenimo se prav nič za njih zabavljanja, saj nam ne morejo ničesar; mi gremo vstrajno naprej, četudi nam stavi sovrage cele gore na pot; naše geslo mora biti: Mi mladi, mi gremo naprej! Vstrajna in trdna, nesebična bratska ljubezen premagata vse ovire. V teh dveh čednostih se moramo sedaj najpridneje uriti. Bratje, pogumno na delo! Do cilja moramo priti prej ali slej! Sedaj pa še nekaj! Zelo radoveden sem, ali se moji tovariši še kaj potegujejo za protialkoholno gibanje? Na delo, tovariši! Alkohol mora podleči! Ptuškemu snopsu mora enkrat za vselej odklenkati! Ako se bomo z združenimi močmi poprijeli tega dela in vstrajali v tem, bomo gotovo želi lepe uspehe! Obilo uspeha v novem letu tovarišem na organizatoričnem polju! Nešto bratskih pozdravov od Jadranskega morja vsem vrlim tovarišem in Orlom pošilja iz vojaške suknje brat Orli Radoslav Posavski.

Za mladeniče.

Izvraden pustni večer. „Pameten gospodar bo mladi Kaucič!“ Tako je modroval kmet Praprotnik, ko je na pustno nedeljo mahal s svojimi sosedi preko Kaucičevega posestva v eno uro oddaljeno farno cerkev k rani božji službi. „Nič, čisto nič se ni udal po svojem očetu, in tudi nevesta, katero je pred adventom pripeljal na svoj dom, kakor vse kaže, bo dobra gospodinja!“ je pripomnil stari Podlesnik, ki je že tudi preložil breme gospodarstva na rame svojega sina. „Pa radodaren bo“, je povdarjal Remšnikar, „to sem mu že prisodil, ko je hodil v solo in grede dobil mravljicam na kup svoj kruh!“ „In pa moder“, dostavi Polh, „odpravil bo marsikatero slabo navado, ki se je bila udomačila za časa gospodarstva svojega očeta.“ „Jezik ima pa tudi dober“, povzame Hraštnik, „saj ste slišali, kakšno je zagodel tistemu debelemu gospodu v trgu, ki ga je hotel ogoljufati za dvesto!“ Nadaljno hvalo jim je pretrgal Kaucič sam, ki se jim je sedaj pridružil. Njegovi hlapci pa so se uvrstili med hlapce nam že znanih kmetov, kateri so v precejšnji oddalji sledili svojim gospodarjem in imeli svoje razgovore. „Dobra preža je bila na dan njegove poroke“, je začel Praprotnikov hlapec, ko so opazili, da se je pridružil k sprednji skupini mladi Kaucič. „Gotovo tudi na pustni turek ne bo štedil s piščo in pogacami!“ „Tudi na muziko ne bo pozabil, saj se je po svoji poroki pridno vrtel!“, nadaljuje Praprotnikov hlapec. „To bo veselje! Jaz sem že naprosil Drolenjakovo Ančo, da mi posodi svojo janko! Mačkova Kunka pa je pripravljena obleči moje suknjo. „Veš kaj?“ pravi Kaucičev Nacl, „jaz sem pripeljal včeraj iz Nabrežnikovega mlina velik žakelj najfinejše moke; čemu za tako malo družino toliko krufov, ki se jih dobi iz takšne vreče. V nedeljo pa sem videl priti k nam tistega Lažničevega Marka, ki se dobro razume na svoj „meh“ in ki mu gredo smešnice, kakor bi jih iz rokava tresel. Razgovarjala sta se dolgo z gospodarjem in odhajal je zidane volje in jutri gre hlapec k vinotrtju po en polovnjak ta bolj-sega; vse kaže“, sklene Nacl veselo pripoved, „da nameravajo v turek prirediti godbo, kakor je bilo v navadi pri starem gospodarju.“ „Saj sem vedel, da je mladi Kaucič, četudi malo hudomušen, vendarle dober oče!“ povzame zmagoslavno Praprotnikov hlapec. „Kaj ne, da pojdemo vsi tja? Ah, to bo veselje! Hej, Ančka, kako se mi bo podala tvoja kika!“ Tako vpije in maha z rokami in le s težavo mu dokažejo, da še ni danes — pustni turek.

Mrzel veter je bril preko snežene poljane, toda to ni niti najmanj omajalo sklepa naših korenjakov, zbralo se jih je pravcata procesija, pridružilo se jim je tudi nekaj deklet v različnih maskah. Mladi Kaucič jim res gostoljubno odprl vrata in jih popelje v sobo, toplo zakurjeno, tudi miza je bila pogrnjena z belim prtom in na njej krožniki napolnjeni s krofi in steklenice z zapeljivo se svetilkajočo tvarino. Kar še manjka k pustni zabavi, se pojavi v tem trenutku na pragu sosedne izbe, namreč godec Marka; na vprašanje po harmoniki je odgovorjal, da je pripravljena v sosedni sobi. „Le vsedite se in vzamite, kar vam mi-za ponuja“, prijazno prigovarja gospodar, ki se čez nekaj trenutkov vrne z veliko skledo narezanih klobas in slantne, a za njim pa gospodinja s krožniki. „Najprej se nekoliko okrepčajte, potem pa nam bo Marko, eno zagodel!“ Gostje se res niso dali preveč prositi, saj je pustni turek samo enkrat v letu, Marko pa jih je tačas zabaval s svojimi svežim humorjem. „Sedaj pa nam prinese Marko svoj instrument“, pravi gospodar po končanem obedu, „da primerno proslavimo nocojšnji večer!“ Ta izginke kar v stransko izbo in se vrne takoj, z nocoj pač najmanj pričakovano stvarjo: z velikim, lesenim rožnim vencem. Gospodar poklekne s svojo družino uprav na sredi izbe in gostje radi ali neradi sledijo njegovemu zgledu. Kdo bi opisal kisle obraze grozno presenečenih pustnih šem, ki so se med molitvijo zadržale še dokaj dostojno, le domači hlapec Nacl, kateremu je še čudno tresel glas vsled pridrževanega smeha, je zapazil, ozrl se za vrata, kjer je klecala čudna ženska z janko Drolenjakovo Ančo, grozeče dvigneno pest. „Kateraga si? Devica v templju našla! Hvala Bogu, sedaj bo konec!“ — Toda ta preštantni Marko nocoj ni maral odjenjati, dokler ni trikrat pretipal vsako jagodo na molek. „Sedaj pa, dragi gostje, se vam zahvaljujem za današnji obisk, pojdite sedaj lepo mirno domov in upam, da se jutri ne boste kesali, da ste iskali pustno zabavo pri mlademu Kauciču!“ — Naslednje leto pa je molil ta večer rožni venec sam s svojo družino.

Da bi bilo več tako modrih gospodarjev, koliko fantov bi si ohranilo poštenje; koliko mladenkam bi ne bil ravno pustni večer grobokop njihove življenjske sreče!

Mladeniški znaki. V prejšnji prilogi „N. D.“ piše mladenič iz Vurberga o mladeniških znakih, tudi jaz mislim z njim. Žalibog, da se ti mladeniški in drugi znaki malokje dobe. Zato-rej si jih mladina ne more kupiti. Pozivljam gospode trgovce, da si jih takoj naroče. — Velikonedeljčan.

Dekliški vrtec.

Narodna noša je torej zopet na dnevnem redu in Margečki se je celo o njej sanjalo. Naj pa zna, da je tudi naš gospod pevovodja bil tako odločen in nas je nastopilo ob „Stražini“ 10. letnici 20 v narodnih nošah; reklo se je: to zahtevam, pa gmah. Ker vem, da še mnogo deklet nima pojma, kako da pravzaprav izgleda slovenska narodna noša, pa vam povem torej jaz, kako obleko da smo imele. Bele rokavce, pri vratu nabrano z lepo vezzenino in zapete pri vratu in pesteh, rokave široke, nabrane; prikrpojeni so rokavci podobno kot možke kmečke srajce. Krilo široko, nabrano zgoraj, segajoče ne čisto do gležnjev, da se še dovolj vidijo bele nogavice. Modere iz istega blaga kot krilo, h krilu prišiti. Krog vratu rožnate ali črtaste svilene rute raznih barv, kakoršna se pač k barvi krila poda. Krila smo imele raz-